

Halász Gyula: Édes anyanyelvünk. Budapest: é. n. (1938.) Nyugat.

Halász Gyula könyve nemcsak hasznos, hanem szórakoztató olvasmány is. A szerző mai nyelvünkől, elsősorban az újságok nyelvéből szedett össze néhány ezer, nyugodtan mondhatjuk, elrettentő példát és ezeket elemezve mutatja meg a helyes magyarság törvényeit. Nagy előnye a könyvnek, hogy sehol sem elvont, sehol se száraz; nem egyszerű példatár, hogy senkinek se legyen türelme végigolvasni, hanem szellemes csevegős, így minden sorával leköti figyelmünket. Nagy előnye a könyvnek az is, hogy a leggyakrabban előforduló rossz magyar kifejezéseket állítja pellengérré és óvakodik attól, hogy ott is hadakozzék, ahol ez fölösleges. Nyelvvédőink nagy része megelégszik az idegen szavak elleni, sokszor nevetségesen túlzó, hadjáratokkal. Halász elsőroban magyarosabb stilisztikát szeretne, könyvével valóban szolgálja is ezt.

Baróti Dezső dr.

W. Albert: Grenz- und auslanddeutsche Unterrichtsskizzen. (Tanítási vázlatok a határmenti és külföldi németsegről.) Leipzig, 1935. E. Wunderlich. 94. lap.

A mai Németországban, az ú. n. Harmadik Birodalomban, fokozott jelentőség jutott a politikai emberré nevelésnek. Különleges feladatot alkot ebben a nevelésben — úgy érzi a birodalmi németiség, — a határmenti és külföldi németsegről szóló ismereteknek ápolása, mert felfogásuk szerint a szóbanforgó töredékek téte a legszorosabban egybe van kötve a birodalom népi létkérdéseivel. Holott — jegyezhetnők meg mi azonnal, — itt nem elszakított és üldözött kisebbségekről, hanem önkéntesen más országokba költözött, más államok szuverén területeinek keretei között régen, gyakran századokkal ezelőtt letelepült, végleg elhelyezkedett s honpolgárokká lett kisebbségekről van szó. Mindamellet — úgy látja szerzőnk, ki bizonyára német társadalmi és pedagógiai véleménynek ad kifejezést, sőt talán politikainak is, — mindenemű németországi iskolának feladata, így még a népiskoláé is, hogy különös figyelmet szenteljen a tanításban a határmenti és külföldi németségnek. Nincs is hiány a határmenti és külföldi németsegről szóló tanítás értékes elméleti irodalmában.

Főképen a középiskola végzett már e téren figyelemreméltó előmunkálataikat. Mióta azonban a birodalmi kormány s az egyes tartományi kormányzatok erőteljesebben sorompóba lépnek a népi német nevelés érdekében, a iskolai tanítói karnál is széles körben fölébredt az érzék a határmenti és külföldi németiség számbavétele és figyelemmel kísérése iránt. Érzék és érzület azonban szerzőnk szerint nem elegendő. A népi németiség e kérdéseit tárgyilag jól ismerni és az ifjúságot ez irányban német népi szellemben tanítani épen olyan szükséges és fontos, ha az iskola eredményes munkát akar e téren végezni.

Ezt a célt szolgálja W. Albert műve s mint könyvének alcíme: „Theoretische Einführung und praktische Durchführung in Beispielen“ (Elméleti bevezetés és gyakorlati megoldás példákban) mutatja, ennek a népi német nevelésnek és képzésnek kíván szolgálatába állni s a tanítónak elméleti és gyakorlati segítséget nyújtani a külföldi németiség sorsáról szóló tanításban.

A könyv súlypontja nem az elméleti, hanem a terjedelmesebb gyakorlati részben van, s nem is kívánja a tárgyat kimeríteni, hanem gyakorlati példáival csak utat jelöl és irányt mutat. Rábízta a tanítóra, hogy a maga útját járja. Talán ez épen a kissé veszedelmes és nem kívánatos, mert szerzőnk maga talán még mérsékelt és óvatos az adatok tömegének fölhasználásában, esetleg egy-egy tüzesfejű fiatal német tanító messzebbmenő és téves következtetéseket von le a külföldi németekre vonatkozó anyag bőségéből s nem lévén egészen iskolázott, tiszta politikai látása, esetleg nem kívánatos politikai tendenciákra ragadtathatja magát. Amit a nemzetek és a nagy világ békéje szempontjából, legalább is nagyarányokban, Isten ne adjon.

Szerzőnk könyve egyébként a fontosabb gyakorlati részben, öt fejezetben, igen bő és szép történelmi, földrajzi, néprajzi, irodalmi és statisztikai tudással rendkívül sok becses anyagot hord össze a külföldi németiség (sohasem nevezi kisebbségnek) fogalmáról, a német kivándorlókról a XI. századtól napjainkig, irodalmi és művészeti termékek didaktikai feldolgozását is belevonva tárgyalásaiba. Külön fejezetekben szól a balti németekről, a lengyel korridorról és — ami bennünket különlegesen érdekel, — a magyarországi németekről. Ez utóbbi fejezetnek ezt a címet adja: „Das Deutschtum im Banat“ (A bánáti németek), de azért számadataiban — melyeknek pontossága és pártatlansága külön ellenőrzendő volna, — áttekinti a bánáton kívül az erdélyi, horvátországi, dunántúli, nyugatmagyarországi, felvidéki és az alföldi, vagyis a mai csonkamagyarországi németiséget is. Több térképvázlat, nagy irodalmi apparátus, a sok aprólékoskodás halványon azt érezteti meg velünk, hogy talán túlságosan is nagy ez az érdeklődés és szerelem, és nem is egészen platonikus és önzetlen, mely mai kisebbségeinknek és lakott területeiknek osztályrészül jut a német pedagógiai világ s főleg könyvünk szerzőjének jóvoltából. Adatainak, tárgyalásainak túlságosan kacsintgatási színezete van. Nem szeretnők, ha annak a régi mondásnak újabb alkalmazására volna szükség: „Ments meg, Uram Isten, a barátainktól, az ellenségeinkkel majd végezzünk magunk is!“

Gyulai Agost dr.

KÜLFÖLDI TANITÁSI MOZGALMAK.

(Külföldi folyóiratok nyomán.)

1. **felnevelés oktatása.** Ezt a célt világszerte az iskolán kívüli népművelés szolgálja, mely elnevezés alá tartoznak mindazon szervezetek, melyek az iskolaidő után végzik az általános továbbképzést, feladatuk tehát a társadalom szélesebb rétegeiben a műveltség színvonalának emelése. Ezt a feladatot sokáig politikai pártok és szervezetek, egyházak foglalták le és azt a saját céljaik szolgálatába állították. Ujabbán általános a törekvés, hogy ezt bekapcsolják az állam közművelődési szervezetébe. Az „Internationale Zeitschrift für Erziehung“ utolsó száma a különféle államokban létező ily irányú intézményeket ismerteti.

a) *Az Északamerikai Egyesült Államokban Carnegie amerikai gyáros*